

Vestigis dels sicilians

Becchina Schatzkammern disposa d'un exèrcit de lladres de tombes i abasteix museus importants d'arreu del món. La policia italiana mostra més de 5.000 antiguitats de l'ex-comercial Gianfranco Becchina que havien estat robades. Però encara queden molts tresors desapareguts.

Matthias Schulz
© Der Spiegel

A final de gener la policia va presentar un gran tresor a les termes de Dioclecià de Roma. 3.500 esclaus havien construït l'antic balneari. En aquestes ruïnes, convertides ara en museu, la policia apila plats etruscos, àmfores de colors de l'època hel·lena i joies d'or, d'ivori i de bronze.

Aquests tresors (5.361 objectes en total) provenen del magatzem de Gianfranco Becchina, un home de 75 anys que gestiona una empresa d'objectes d'art a Suïssa juntament amb la seva dona, l'alemanya Ursula Juratschek. El valor total de les rareses confiscades ascendeix a més de 50 milions d'euros.

Hi va haver conservadors del Louvre i de Nova York que van comprar objectes a la parella. Entre els seus clients trobem xecs del petroli, industrials capritxosos i agents de Sotheby's i Christie's (amb vestits de *tweed*).

Evidentment, el que el sicilià els oferia a la seva galeria de Basilea era material robat.

Una patrulla de 270 homes de la policia italiana, la Tutela Patrimonio Culturale (TPC), va estar catorze anys investigant el cas. Finalment, han confiscat el material ocult. "Pel que fa al nombre i el valor dels tresors arqueològics, és la confiscació més gran de la història", explica el membre de la brigada general Mariano Mossa.

A través de Becchina, els *tombaroli*

Mostra de les 5.000 antiguitats recuperades del magatzem del traficant d'art Gianfranco Becchina –"la confiscació més gran de la història–, exposades a les Termes de Dioclecià, dependents del Museu Nacional de Roma.

(lladres de tombes) van pagar excavacions al cementiri d'herència cultural mundial de Carveteri. Van robar a Pompeia i a les ruïnes de Siracusa i Tàrent, on fa 2.700 anys van arribar uns pobladors grecs que van deixar una herència extraordinària de temples i tombes de joies.

Els lladres hi entraven a robar furtivament. A vegades hi anaven de nit amb llanternes, d'altres, a ple dia. Sovint eren feines fàcils. En lloc de fer oficials les

noves adquisicions, venien els objectes al *capi zona*, el cap regional de la banda de contrabandistes.

Mig Itàlia va quedar parat en saber que el contacte més important de Becchina treballava de professor en un institut. Quan el van detenir, van investigar els seus comptes bancaris i van descobrir que tenia una fortuna de 22 milions d'euros.

Durant anys el director de la galeria Palladion de Basilea va poder passar des- →

→ apercebut. L'any 2001 va caure a les urpes del TPC. Amb motiu d'una investigació judicial la policia suïssa va registrar cinc dels seus locals a Basilea. Hi van trobar frisos de temples i estàtues, les prestatgeries estaven farcides de peces de ceràmica sofisticadíssimes de l'antiga Grècia.

En total, els investigadors es van emportar 6.315 objectes i l'arxiu de clients, que inclou uns 13.000 documents amb anotacions, comprovants d'enviament i 8.000 fotografies. En algunes d'aquestes fotografies apareix Tombaroli posant amb objectes robats recentment.

Becchina es va inventar històries falses de com els havia obtingut. Algunes peces deixava que les restaressin i també treballava amb falsificacions. L'estàtua de dos metres d'alçada d'un jovenet grec, Curos, que el 1985 va vendre per nou milions de dòlars al museu Getty de Malibú segurament és un nyap d'un estafador.

El *malson* de l'arqueòleg Stefan Lehmann és veure l'entrada d'un passadís el final del qual ni tan sols pot albirar.

La nord-americana Shelby White, penedida, ja ha tornat alguns dels objectes que va comprar a Becchina, com també ho han fet Royal-Athena Galleries de Nova York. El comerciant japonès Noriyoshi Horiuchi està tocat. A la seva revista de Ginebra hi havia 337 objectes robats –entre urnes, frescos i més peces– per un valor de 15 milions d'euros.

La majoria de peces que Becchina va introduir al mercat d'antiguitats encara estan en circulació.

La devolució és un procés embolicat i complicat. Aquest nou cas gira al voltant d'una tapa d'ivori d'un sarcòfag, decorada amb una imatge d'Ariadna dorment, la princesa de Creta de la mitologia grega que va ajudar el seu enamorat a sortir del laberint del Minotaure –que menjava persones– amb un fil.

La investigació va revelar que l'escultura estava trencada per la meitat quan l'any 1981 Becchina la va enviar de Roma a Suïssa. Més tard va decidir exposar la peça al Museu Històric de Berna. Un cop l'havia blanquejada, la va oferir a persones

que hi estaven interessades. El negoci va rebotar, és clar.

En algun moment posterior al 1986 es va restaurar el sarcòfag trencat al mercat negre. El 2013 va aparèixer a l'estudi de Hirscham i Ali Aboutaam, uns comerciants d'objectes d'art: quatre milions de dòlars. Les autoritats americanes van trigar gairebé un any a confiscar la peça.

La investigació va continuar al tribunal federal de Brooklyn. No va ser fins fa poques setmanes que la tapa d'ivori va tornar a Europa.

Nostoi ('retornat'), així és com anomenen els italians els guanys del passat que han tornat a conquistar. Han planejat dedicar, a Roma, un museu únicament per als béns robats. La discussió interna és qui serà el rei de la casa.

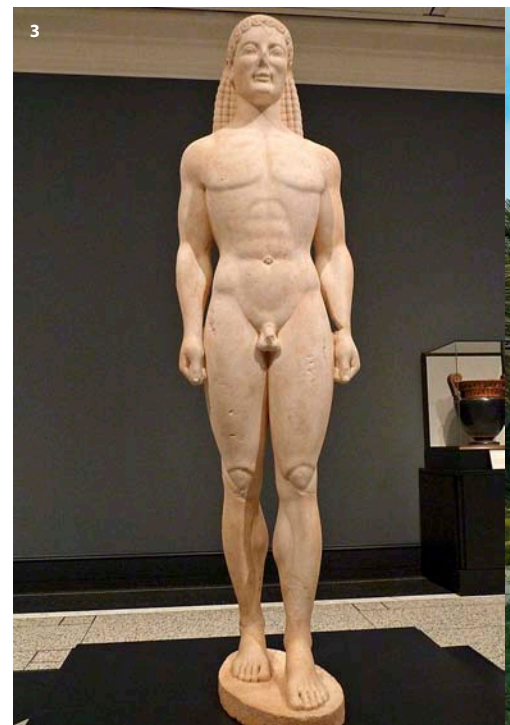
Podria arribar a ser una col·lecció fantàstica i desbordant, perquè Becchina no ho va fer tot sol. Va ser un trio que va crear "la xarxa de contraban més gran i enginyosa del món", en paraules del TPC.

El líder del grup era Bob Hecht, un arqueòleg de l'època clàssica, natural de Baltimore. Tenia una galeria a París i era qui establia els contactes als Estats Units. Becchina s'encarregava d'aconseguir reforços sobretot a Pulla, Calàbria i Sicília. El tercer de l'aliança, Giacomo Medici, controlava el nord d'Itàlia.

Per destapar aquesta xarxa, els policies han interrogat, de moment, al voltant de 10.000 persones i han comprovat la destinació d'un milió d'antiguitats. En els últims anys, s'han enviat més de cent antiguitats dels Estats Units a Itàlia, es tracta dels béns més preuats que havien estat desplaçats il·legalment.

Els tres padrins, però, en van sortir benparats. Hecht va morir de vell l'any 2012, poc després que els seus advocats haguessin retardat el cas fins que va prescriure. Medici compleix una condemna de vuit anys a la seva vila de Santa Marinella.

Becchina també es va salvar gràcies a la prescripció dels delictes. Bronzejat, gaudeix de la jubilació a la seva finca, situada imperiosament al turó de Castelvetrano, 3.000 olivers creixen a la seva propietat.

De tant en tant es poden veure homes darrere de la tanca de ferro forjat, entre el boix. No parla amb cap periodista, els té per mercenaris de la premsa.

La seva dona, l'Ursula, passa la major part del temps a Alsàcia. Lluita per recuperar els magatzems confiscats. A Roma s'han perdut 5.000 plats valuosos, recipients i estàtues de deïtats. Els plats més preciosos de Roma i Berna han constatat la confiscació. En un magatzem secret de Basilea la fiscalia reté altres objectes

1. Sarcòfag amb tapa d'ivori amb representació d'Ariadna.
2. Gianfranco Becchina traficava amb obres robades o falses des de la seva galeria de Basilea (Suïssa).
3. L'estàtua de Curos, possiblement una falsificació venuda per 9 milions de dòlars
4. Exteriors del Museu Getty de Malibú, que va comprar el Curos fals.

de la humanitat per canals sinistres. Només ha pogut tenir èxit perquè museus i col·leccionistes cobdiciosos s'han servit del seu talent brutal. Becchina va tirar la xarxa que ells han buidat a canvi de molts diners.

Des de bon començament el sicilià es recolzava en les bones connexions que tenia per mig món. Nascut al voltant del 1940, ben aviat es va mudar a la casa del seu oncle a Carbònia, Sardenya: una trista ciutat de mines de carbó, trepitjada sota el dictador Mussolini. El noi et treballava de cambrer. En un bar servia cafès a treballadors plens de sutge i preparava còctels a mafiosos.

Quan als anys 60 es van tancar les mines, se'n va anar cap a Basilea. L'hotel Helvetia va contractar el jove com a grum. Avui l'hotel és seu.

Llavors Suïssa ja era com avui: el camp d'acció d'agents d'art de moral dubtosa. A Suïssa, els encobridors de béns que actüen "de bona fe", segons la constitució, es poden quedar els objectes adquirits si els propietaris no els reclamen en un termini de cinc anys. Això també inclou els traficants.

Un d'ells va ser Elie Borowski. Nascut a Polònia l'any 1913, va estudiar art oriental a Roma i a Berlín i va lluitar contra Hitler en una brigada voluntària. Era jueu. La seva col·lecció va ser la base del museu del país de la Bíblia a Jerusalem.

Borowski va trobar ajuda a l'hotel de Becchina. Sobre el tipus de negoci que aviat els va unir, no se'n sap res. És l'únic que ha revelat un expert: al final el pupíl va donar gat per llebre al seu mecenes. Just després, Becchina era dos milions de francs més ric.

L'acusat diu que les acusacions són infundades. "Jo mai no he fet res que pogués perjudicar el senyor Borowski".

Amb aquests diners inicials el principiant es va arregar un estudi, on aviat van acudir els aficionats a antiguitats més rics del planeta. Hi anaven xeics del petroli, els restauradors del museu de Yale i de Princeton o la compradora en cap del departament d'antiguitats del museu Getty, →

robs per Becchina, la procedència dels quals els investigadors italians no han pogut esbrinar.

A petició de *Der Spiegel* el comissari criminal Peter Gill ha admès que al magatzem hi ha 1.200 obres. Són sobretot mosaics, sarcòfags, estàtues, frisos i altres peces arquitectòniques grans. "N'hi havia que estaven embolicades amb papers de diaris àrabs", explica l'arqueòleg de Basilea Guido Lassau, que va tenir accés al magatzem. El material

podria provenir del nord d'Àfrica, però de quin temple?

És per aquesta mercaderia oculta que lluita Ursula Juratschek. Ella també estava imputada, però els delictes van prescriure fa poc. És per això que els objectes que li pertanyien han estat legalitzats. Però a l'últim moment el departament d'embargaments de Basilea va confiscar els objectes milionaris.

Quin caos! Durant 30 anys un brètol ha fet passar objectes preciosos de la història

Els més de 5.300 objectes recuperats a Suïssa i Itàlia tenen un valor aproximat de 50 milions d'euros.

→ Marion True. La seva casa disposava de més de 250 milions de dòlars de pressupost cada any.

Una cartera semblant és la que tenia George Ortiz, nét d'un bolivià que va créixer a prop de l'Arc de triomf de l'avinguda parisenc Foch i després de més crisis existencials ("Buscava Déu, la veritat i l'absolut") va trobar la salvació en l'ideal clàssic de la ingenuïtat silenciosa.

A la seva vil·la de Gènova l'esteta va reunir una de les col·leccions més valuoses del món, que conté peces de l'edat de pedra, estàtues d'Apol·lo i màscares africanes. El seu subministrador principal era Becchina.

Un càlcul aproximat que li va entregar la galeria Palladion amb relació a l'any 1986, fa constar "capes de bronze d'una guerra (370.000 dòlars)", "cinc recipients de bronze de Pompeia (120.000 francs suïssos)" i un "fresc de Dionís de Pompeia (150.000 francs suïssos)", entre d'altres objectes.

Amb Horiuchi també feia grans negocis. Als anys 90 el japonès estava al càrrec de la secta "Camí diví - la llum més gran". L'esfinx religiosa va acordar llavors construir el museu futurista Miho. Té una sala oculta només accessible per túnels i ponts suspesos a les muntanyes de Shiga. Només per la compra de l'obra exposada la cap de la secta va pagar 350 milions de dòlars.

Veient aquesta clientela tan adinerada, l'estafador se sentia molt a gust. Tant se valia el que oferia, sempre ho venia.

Amb la peça d'Astees el preu es va multiplicar per cent. Dels documents es desprèn que un treballador del clavegueram va descobrir un recipient de luxe de Nàpols. Un traficant li va donar un milió

de lires (uns 1.500 dòlars). Becchina el va comprar per 8.000 dòlars i el va acabar venent als Estats Units per 275.000.

El 1992 una escamot antimàfia de Palermo va irrompre a la casa del comerciant a Castelvetrano. L'acusaven de dur a terme negocis turbulents. Llavors també era director de l'empresa Atlas Zement, que cada any recaptava 130.000 tones de material de construcció de Grècia. A més, també tenia èxit produint oli d'oliva, que després els presidents nord-americans Bill Clinton i George Bush fill podien disfrutar a l'amanida.

BECCHINA, DETINGUT SIS MESOS A MADRID EL 2001, VA TREBALLAR AMB EL MISTERIÓS 'MESTRE ESPANYOL'

El 1994 va cometre un error. Uns lladres van entrar amb armes al museu de Melfi. Van lligar els guardes, van trencar una vitrina amb una clau anglesa i van extreure vuit recipients valuosos de l'època d'Alexandre el Gran. L'assalt va crear una gran alarma. La policia la va anomenar "Operació Greyon". Es van dur a terme escoltes telefòniques. El 2001 van detenir Becchina a l'aeroport de Madrid, el van tenir sis mesos en presó preventiva, però en va sortir altre cop. "Encara vam necessitar uns quants anys més", deia el policia Antonio Coppola, "fins que vam poder desmantellar el seu joc".

Gaire clar encara no ho és, avui, el cas. Segurament Becchina també ha treballat amb el "Mestre espanyol". El nom fa referència a un presumpte gran falsificador (*Spiegel* 19/2014). Becchina afirma que no el coneix: "No tinc ni idea de qui és. Treballar amb falsificadors mai no ha estat la meua passió".

Dos bustos de bronze excel·lents, que en principi provenen del gran falsificador, la "deessa romana" i el retrat d'una princesa coberta amb un vel, avui es troben al museu d'antiguitats de Basilea.

L'antic director Peter Blome va comprar un seguit d'objectes de la galeria Palladion. Segons la dona de Becchina, tenia un comportament que cridava l'atenció.

Quan l'alemany expert en falsificacions Lehmann va participar recentment en una conferència a la Universitat de Zúrich i va exposar algunes de les incongruències, el van frenar de seguida. Se li volia censurar el guió. No havia de mencionar Becchina.

No hi ha dubte que el gremi està nerviós. Els arxius de clients confiscats eviten que tot exploti. Ningú no sap quines revelacions sortiran a la llum.

Només el periodista italià Fabio Isman va tenir accés als 140 arxivadors, plens de pàgines i rebuts. Ell també sortia a la foto amb un objecte de terrissa que sembla que Becchina va vendre a un particular. La pregunta és a qui.

La policia busca en va els objectes que Tombaroli va robar. En un interrogatori dut a terme per la TPC un traficant va explicar que els seus companys havien trobat a Pompeia uns 100 tresors de plata, entre els quals també hi havia les "cent monedes d'or i plata de la dinastia Júlio-Clàudia".

Segons testimonis, les troballes van anar a parar a Basilea i allí es van distribuir. Unes quantes peces es van vendre a un anglès conegut amb el pseudònim de "Batman" i presumptament va ser una compra milionària.

On són ara les monedes? Han desaparegut sense deixar rastre. ●

Traducció de Lluna Domínguez